

ВІДГУК

офіційного опонента проф. Манна Р.В.

на дисертаційну роботу Олексія Михайловича Ніжнікова

на тему «Моделювання взаємодії інноваційного потенціалу і регіональних інноваційних систем в умовах економічної трансформації», яку подано до здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність обраної теми дослідження

Актуальність дисертаційної роботи зумовлена потребою підвищення ефективності функціонування регіональних інноваційних систем України в умовах глибоких економічних трансформацій, цифровізації та зростання ролі знаннєвої економіки. Сучасний етап розвитку держави вимагає пошуку нових моделей організації інноваційних процесів, здатних забезпечити стає зростання, технологічне оновлення виробництва та підвищення конкурентоспроможності регіонів. У цьому контексті особливого значення набуває наукове обґрунтування взаємозв'язку між інноваційним потенціалом території та елементами регіональної інноваційної системи.

Дослідження цієї взаємодії є важливим для формування ефективних механізмів державної та регіональної політики, адже саме синергія між науковими установами, бізнесом, владою та інституціями розвитку визначає результативність інноваційної діяльності. Разом з тим, у вітчизняній науці питання кількісного оцінювання, моделювання та управління такими процесами залишаються недостатньо розробленими, що обумовлює наукову новизну і практичну значущість виконаної роботи.

Отримані у дисертації результати спрямовані на вдосконалення теоретико-методологічних засад моделювання інноваційного розвитку регіонів, розроблення інструментарію оцінювання інноваційного потенціалу та механізмів підвищення ефективності взаємодії суб'єктів інноваційної системи. Це зумовлює вагомість дослідження для науки державного управління, регіональної економіки та практики стратегічного планування розвитку регіонів.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується використанням результатів дисертаційної роботи у наукових дослідженнях у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля (м. Київ).

Отже, тема дисертаційної роботи О.М. Ніжнікова, в якій надано розв'язання проблеми моделювання взаємодії інноваційного потенціалу і регіональних інноваційних систем в умовах економічної трансформації, є актуальною і своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

На основі аналізу змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій автора, виконаних за її тематикою, сформульовано такі висновки щодо обґрунтованості та достовірності отриманих результатів. Актуальність обраної теми підтверджено переконливими аргументами, що свідчать про її наукову і практичну значущість. Структура дисертації є логічною та послідовною; висновки і рекомендації викладено системно, вони мають належне наукове обґрунтування та логічну завершеність.

Методологічною основою дослідження стала сукупність загальнонаукових принципів і методів пізнання, у комплексі з якими коректно застосовано спеціальні емпіричні та теоретичні підходи. Теоретичне підґрунтя роботи сформовано на основі положень теорій менеджменту, конкурентоспроможності, економіки підприємства, а також сучасних напрацювань вітчизняних і зарубіжних учених у галузі управління інноваційними процесами, економічного аналізу та економіко-математичного моделювання. Використання ґрунтовної теоретичної бази забезпечило високий рівень наукової аргументованості положень дисертації.

Достовірність результатів підтверджується застосуванням адекватного дослідницького інструментарію, опрацюванням значного обсягу джерел інформації, проведенням верифікації розроблених моделей і апробацією результатів дослідження на відповідних наукових форумах. Об'єкт, предмет і

мета дисертаційного дослідження чітко визначають його проблемне поле та окреслюють коло завдань, що були успішно вирішені в межах роботи.

Запропоновані автором пропозиції та рекомендації вирізняються логічністю, послідовністю викладу й завершеністю наукових висновків. Сукупність наведених обставин дає підстави стверджувати, що основні положення та результати дисертаційної роботи О. М. Ніжнікова є достатньо обґрунтованими, достовірними та такими, що мають наукову і практичну цінність.

Новизна та значення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації за її темою

Основні результати дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у такому:

удосконалено концептуальну модель функціонування регіонального інноваційно-економічного середовища (стор. 50), новизна якої полягає в комплексному урахуванні багаторівневих циклічних взаємозв'язків регіональної інноваційної системи з інноваційним потенціалом і станом елементів економічного середовища регіону, що дає змогу систематизувати інструментарій раціоналізації економічних рішень при визначенні цілей регіональної інноваційної політики;

запропоновано інструментарій диференціації регіонів за рівнями інноваційного потенціалу та результативності економічного середовища; новизна якого полягає у представленні його у вигляді матриці поєднань відповідних параметрів, поділеної на дев'ять сегментів, що дає змогу визначати оптимальну стратегію розвитку регіональної інноваційної системи (стор. 120-127);

уточнено алгоритм ідентифікації найбільш ефективного методу зниження розмірності у процесі формування інтегральних показників властивостей інноваційного потенціалу регіону (стор. 156); новизна якого полягає у використанні оцінки репрезентативності на основі аналізу стабільності функції

розподілу ймовірності, що дозволяє підвищити точність і надійність результатів оцінювання;

побудовано підхід до розподілу фінансових ресурсів між суб'єктами генерації інноваційних рішень; новизна якого полягає у використанні критерію максимізації функції реалізації інноваційного потенціалу регіону, яка інтегрує параметри інтенсивності та сталості цього процесу за заданий період часу, що дозволяє підвищити ефективність фінансової підтримки інноваційної діяльності (стор. 174);

набула подальшого розвитку взаємопов'язана система індикаторів, що охоплює стан і результативність регіональної інноваційної системи, властивості інноваційного потенціалу та динаміку змін елементів економічного середовища; новизна якої полягає у диференціації комплексу показників за трьома рівнями запропонованої концептуальної моделі, що забезпечує структурування інформаційно-аналітичної бази інструментів раціоналізації економічних рішень у межах регіональної інноваційної політики (стор. 166);

розроблено рекомендації щодо застосування інструментів моделювання властивостей інноваційного потенціалу у формуванні регіональної інноваційної політики (стор. 156-177); новизна яких полягає в орієнтації рекомендацій на підвищення результативності функціонування регіональних інноваційних систем із урахуванням досягнення цілей економічного розвитку, що забезпечує комплексний підхід до управління інноваційними процесами на регіональному рівні.

Заявлену наукову новизну результатів дослідження є підстави визнати доведеною. За рівнем наукової новизни результати виконаного дослідження відповідають рівню дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Результати проведеного аналізу положень, висновків та результатів дослідження слугують підґрунтям для висновку, що вони відповідають вимогам щодо наукової новизни, їхньої обґрунтованості та достовірності, є результатом самостійної наукової роботи дисертанта, становлять як науковий, так і практичний інтерес.

Результати дисертаційної роботи мають практичну цінність, на користь чого, перш за все, свідчать позитивні оцінки за результатами їхнього розгляду на підприємствах різних рівнів, що підтверджується наданими у додатку до дисертації документами.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Кількість наукових праць за темою дисертаційної роботи загальним обсягом 7,6 д.а. (особисто автору належить 5,3 д.а.) та повнота відображення в них основних положень дослідження відповідають чинним вимогам щодо публікації результатів дослідження для дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Ознайомлення з публікаціями здобувача дозволяє стверджувати, що в них висвітлені основні положення дослідження. Основні теоретичні та прикладні положення та результати дослідження доповідалися й схвалені на науково-практичних конференціях різного рівня.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації

Академічний плагіат (використання чужих ідей, тексту без належного посилання на джерело) в аналізованій дисертаційній роботі відсутній, про що свідчать результати перевірки дисертаційної роботи на плагіат з використанням програмного засобу перевірки на плагіат Strikeplagiarizm.com: встановлено високу унікальність тексту, правомірність запозичень визнано обґрунтованим (загальноприйняті терміни та цитування інших авторів з посиланням на них) (лист Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля МОН України від 18.09.2025 № 3/09).

Фактів фабрикації (придумані дані, неіснуючі факти або сфальшована інформація) та фальсифікації (зміна, підробка, спотворення даних або результатів дослідження) висновків, даних, результатів розрахунків, правил їхньої інтерпретації у дисертаційній роботі не виявлено.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень дисертації.

Позитивна оцінка результатів дослідження О.М. Ніжнікова не виключає деякі зауваження, які у тому числі можуть послугувати підставою для дискусії на захисті дисертації. Суть цих зауважень полягає у такому.

1. У підпункті 1.3 першого розділу дисертаційної роботи автором розроблено концептуальну модель регіонального інноваційно-економічного середовища, у якій відображено багаторівневі циклічні взаємозв'язки між елементами регіональної економіки та інноваційним потенціалом. Водночас, на нашу думку, у моделі недостатньо враховано роль соціального середовища, зокрема таких важливих чинників, як доступність освітніх ресурсів, рівень суспільної готовності до сприйняття інновацій і культурні особливості, які суттєво впливають на формування стійких інноваційних систем і визначають динаміку їх розвитку.

2. У другому розділі дисертації (пп. 2.2) запропоновано систему індикаторів оцінювання інноваційного потенціалу та результативності регіональних інноваційних систем, однак відсутнє детальне пояснення методології вибору індикаторів. Зокрема, не вказано, які саме критерії було використано для визначення релевантності індикаторів в різних регіональних контекстах і як було враховано чутливість до змін економічного середовища.

3. У підпункті 3.3 третього розділу дисертаційної роботи представлено матрицю диференціації регіонів за рівнями інноваційного потенціалу та результативності економічного середовища. Разом із тим, поданий опис має переважно узагальнений характер, оскільки приклади її практичного застосування обмежуються лише викладом загальних принципів. Доцільним було б продемонструвати використання розробленої матриці на основі конкретних статистичних даних окремих регіонів, що дозволило б наочно показати можливості її практичного застосування для формування стратегій інноваційного розвитку.

4. В дисертації (пп. 1.3) досліджено циклічні взаємозв'язки між економічним середовищем регіону, інноваційним потенціалом і

результативністю регіональної інноваційної системи. Водночас у дослідженні недостатньо враховано вплив зовнішніх факторів, таких як міжнародна конкуренція, санкційні обмеження та глобальні економічні кризи, які можуть істотно змінювати динаміку інноваційних процесів і коригувати траєкторії розвитку регіональних інноваційних систем.

5. У підпункті 3.1 дисертаційної роботи подано опис математичних і статистичних методів моделювання властивостей інноваційного потенціалу регіону. Разом із тим, зазначений розділ потребує додаткових пояснень щодо логіки застосування цих методів і перевірки адекватності отриманих моделей. Аналіз наукових публікацій свідчить про наявність різних поглядів на характер зв'язку між інноваційним розвитком і економічним зростанням, що зумовлює необхідність уточнення напрямку та сили цих взаємозалежностей. У тексті дисертації наведено рівняння, які описують пряму залежність між результативністю економічного середовища та інноваційним потенціалом регіонів, однак відсутність показників, що відображають ступінь відповідності моделей реальним даним, обмежує можливість якісного оцінювання запропонованих трендів розвитку.

Надані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дослідження, проведеного О.М. Ніжніковим на належному науковому рівні.

Загальний висновок. За результатами ознайомлення з дисертаційною роботою І. М. Ніжнікова можна зробити такі висновки. Представлена дисертація на тему «Моделювання взаємодії інноваційного потенціалу і регіональних інноваційних систем в умовах економічної трансформації» є завершеним науковим дослідженням актуальної проблематики, результати якого відзначаються науковою новизною, теоретичною глибиною та практичною значущістю. Мета дослідження досягнута, а поставлені завдання вирішено в повному обсязі. Отримані результати логічно відображено у висновках до кожного розділу та в узагальнених підсумкових положеннях дисертації.

Зміст роботи повністю відповідає заявленій темі та визначеній меті дослідження. Отримані наукові результати узгоджуються зі змістом

спеціальності 051 «Економіка», за якою дисертацію подано до захисту. Робота виконана відповідно до вимог наукового стилю, має чітку структуру, належне методологічне обґрунтування та відповідає вимогам державних стандартів щодо оформлення дисертаційних досліджень.

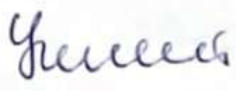
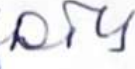
Основні положення, висновки та результати дослідження опубліковано в наукових виданнях відповідно до чинних нормативних вимог щодо публікації матеріалів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

За результатами аналізу представленої дисертаційної роботи та за змістом відгуку є підстави стверджувати, що дисертаційна робота О.М. Ніжнікова за формальними та змістовними ознаками відповідає вимогам пунктів пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та основними положеннями «Вимог до оформлення дисертації» (затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40), а її автор Ніжніков Олексій Михайлович заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного
університету Міністерства освіти і науки
України (м. Черкаси)

Руслан МАНН

 /